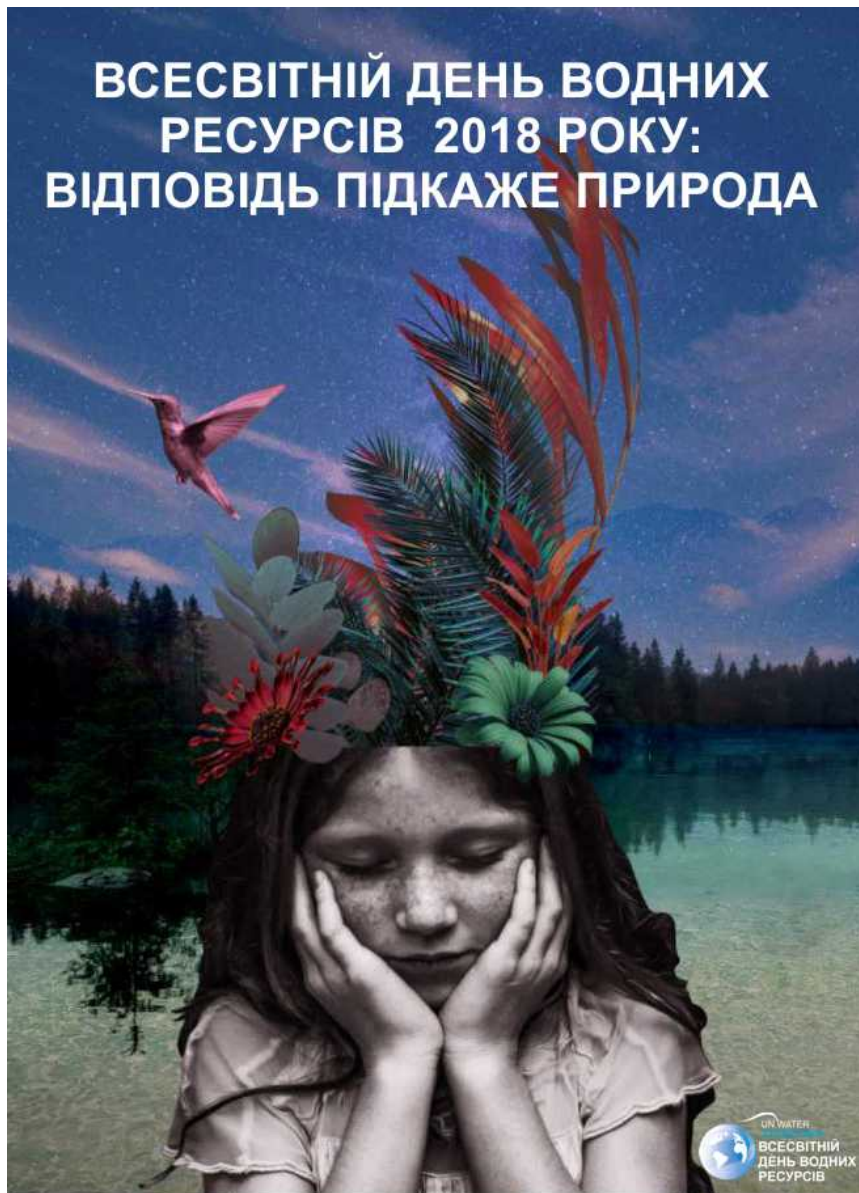

ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ВОДНИХ РЕСУРСІВ 2018 РОКУ: ВІДПОВІДЬ ПІДКАЖЕ ПРИРОДА

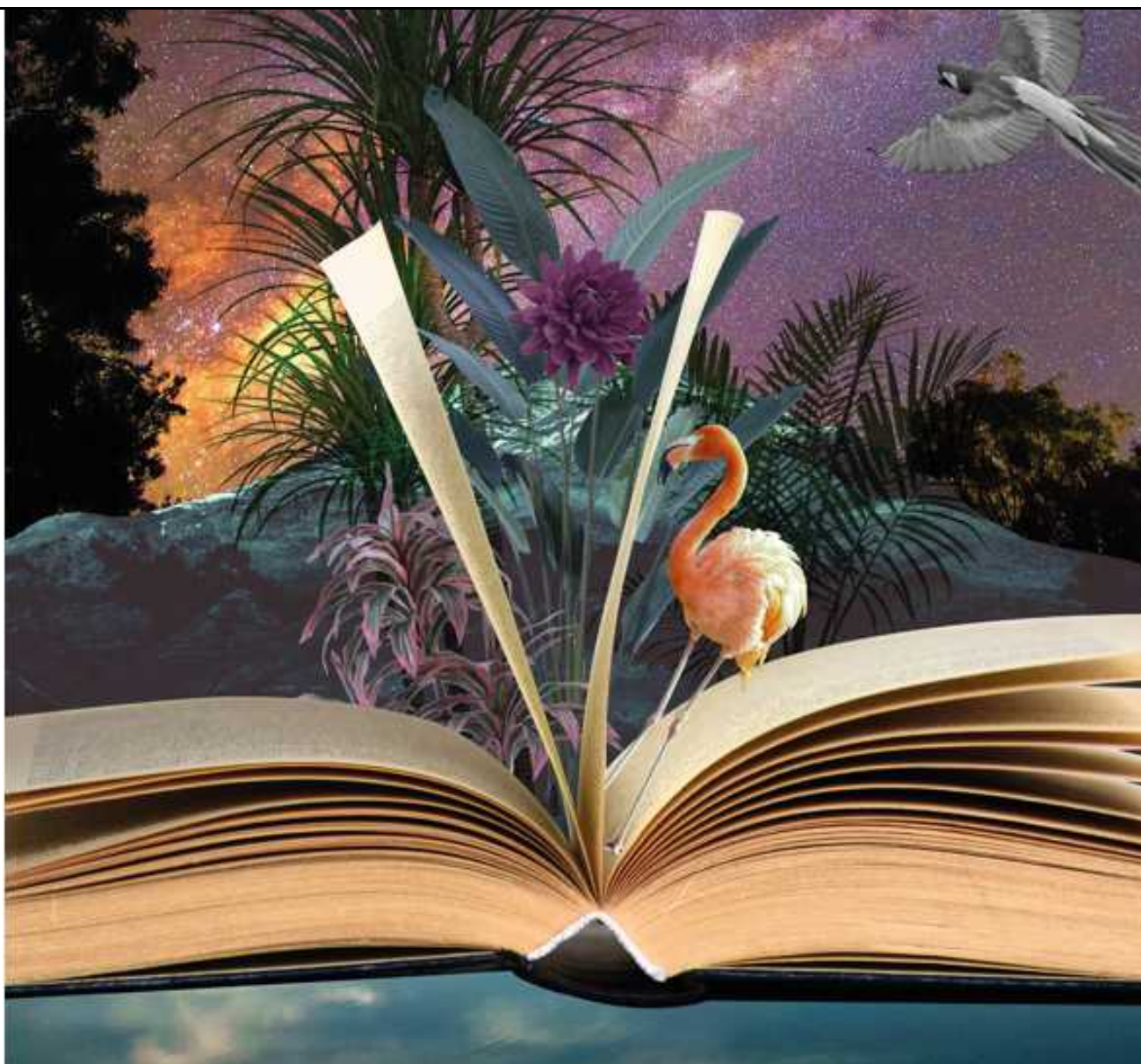

ВСТУП

Всесвітній день водних ресурсів, щорічно відзначається 22 березня, та покликаний привернути увагу до питання про важливість водних ресурсів. Цьогорічна тематика «Природа для води» (Природа на захисті водних ресурсів) і присвячена пошуку орієнтованих на природу рішень (ОПР) у відповідь на виклики в галузі водних ресурсів, з якими ми стикаємося в XXI столітті.

Ця кампанія, що проведеться під гаслом «Відповідь підкаже природа», спрямована на підвищення обізнаності про ОПР. Її основний посыл полягає в тому, що орієнтовані на природу рішення, такі як висадка дерев для відродження лісів, возз'єднання річок з заплавами і відновлення водно-болотних угідь, є стійким і

економічно ефективним способом відновлення балансу у водному циклі, пом'якшення наслідків зміни клімату, а також зміцнення здоров'я людини і покращення умов його життя. Використовуючи ОПР для сприяння задоволенню потреб у водних ресурсах зростаючого населення, ми будемо сприяти створенню економіки замкнутого циклу, одночасно допомагаючи захищати природне середовище і зменшувати забруднення, що представляє собою ключові завдання в рамках Цілі 6 у сфері сталого розвитку, згідно з якою світова спільнота приймає на себе зобов'язання щодо забезпечення наявності та раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх до 2030 року

ОСНОВНІ ФАКТИ

Попит на водні ресурси:

- 2,1 мільярда людей не мають доступу до послуг водопостачання, організованим з дотриманням вимог безпеки;
- до 2050 року населення планети збільшиться, відповідно до оцінок, на 2 мільярди людей, а попит в країнах світу на водні ресурси може вирости майже на 30% в порівнянні із сьогоднішнім днем;
- в даний час на сільське господарство припадає 70% загальносвітового споживання водних ресурсів, головним чином для зрошення, а в густонаселених районах, що зазнають гострий брак водних ресурсів, цей показник ще вище. На промисловість припадає 20% від загального обсягу споживання водних ресурсів, причому провідні позиції займають енергетичний і виробничий сектори.

Решта 10% припадають на цілі внутрішнього споживання, а обсяг водних ресурсів, що задовольняє питні потреби, становить набагато менше 1%.

Доступність водних ресурсів:

- сьогодні близько 1,9 мільярда чоловік проживають в районах, в яких існує ймовірність виникнення гострого дефіциту водних ресурсів. До 2050 року цей показник може вирости приблизно до 3 мільярдів чоловік.

Якість водних ресурсів:

- згідно оцінкам 1,8 мільярда людей використовують джерела питної води без будь-якого поліпшення її якості, що не гарантує захисту від забруднення людськими фекаліями;

- в світовому масштабі 80% стічних вод, що утворюються в результаті життєдіяльності суспільства, потрапляє назад в навколишнє середовище без обробки або повторного використання.

Клімат і навколишнє середовище:

- згідно з прогнозами число людей, яким загрожують повені, зростає з сьогоднішніх 1,2 мільярда чоловік майже до 1,6 мільярда людей у 2050 року що становить майже 20% світового населення;
- сьогодні близько 1,8 мільярда чоловік страждають від деградації земель і опустелювання, по меншій мірі 65% лісових масивів знаходиться в деградированном стані;
- згідно з оцінками з 1900 року через людську діяльність було втрачено 64-71% природних водно-болотних угідь;
- щороку ерозія орних земель викликає зміщення від 25 до 40 мільярдів тонн верхнього шару ґрунту, через що значно знижується врожайність сільськогосподарських культур, а також здатність ґрунту регулювати надходження води, вуглецю і поживних речовин. Сток, який містить велику кількість азоту і фосфору, також є однією з основних причин забруднення води.

У ЧОМУ ПОЛЯГАЄ СУТЬ РІШЕНЬ, ОРІЄНТОВАНИХ НА ПРИРОДУ?

Відновлення лісів, пасовищ і природних водно-болотних угідь, возз'єднання річок з заплавами, створення рослинних бар'єрів уздовж водотоків - все це приклади рішень, орієнтованих на природу (або ОПР), які допомагають керувати доступністю і якістю водних ресурсів.

Більшість ОПР, в тому числі реалізовані в міських умовах, по суті полягають в управлінні рослинністю, ґрунтами і / або водно-болотними угіддями, включаючи річки і озера.

ОПР не є панацеєю від гострих проблем, які стосуються водних ресурсів і з якими ми стикаємося зі зростанням світового населення, проте вони можуть служити новаторськими і економічними можливостями, які доповнюють слаборозвинену або старіючу інфраструктуру водних ресурсів, наприклад:

- **доступність водних ресурсів та водопостачання:** природні водно-болотні угіддя, а також поповнення запасів ґрунтової вологи / або ґрунтових вод можуть виявитися більш стійким і економічно ефективним способом збереження водних ресурсів, ніж такі елементи «сірої інфраструктури», як дамби;

- **якість водних ресурсів:** масштаби забруднення, обумовленого сільськогосподарською діяльністю, можна різко скоротити за допомогою таких ОПР, як ґрунтозахисне землеробство, яке захищає ґрунт від ерозії або передбачає створення захисних зон в приріччі, а саме висаджування уздовж водотоків місцевих видів дерев і чагарників;

- **управління ризиками:** наслідки зміни клімату, такі як часті екстремальні паводки, можна пом'якшити за допомогою ряду ОПР, таких як створення захисних зон в приріччі або з'єднання річок з заплавами.

За допомогою ОПР можливо створювати так звані «зелені» інфраструктури, що представляють собою природні або напівприродні системи, які приносять нам рівнозначну або схожу вигоду, що і традиційна, побудована людиною «сіра» інфраструктура.

ОПР часто супроводжуються вигодою, яка виходить за рамки послуг, пов'язаних з водними ресурсами. Наприклад, штучні водно-болотні угіддя, що використовуються для очищення стічних вод, можуть служити джерелом біомаси для виробництва енергії, збільшувати біорізноманіття, формувати рекреаційний простір і забезпечувати пов'язану з ним зайнятість.

ЯКА РОЛЬ ВІДВОДИТЬСЯ «ЗЕЛЕНИЙ» І «СІРИЙ» ІНФРАСТРУКТУРИ У ВОДНОМУ ЦИКЛІ?

- На початку циклу, коли вода б'є з джерела або випадає у вигляді дощу, здорові ліси і поля, що знаходяться під стійким управлінням забезпечують стійкий якісний ґрунтовий покрив, потрапляючи на яку, вода просочується назад в ґрунт.

- Побудовані людиною водойми і дамби зберігають воду, що дозволяє зрошувати прилеглі до них землі, виробляти енергію і регулювати річковий потік.

- водно-болотні угіддя, що охороняються, допомагають фільтрувати і очищати воду, а також збільшувати біорізноманіття, при цьому відведена вода може заповнювати запаси ґрунтових вод і пом'якшувати наслідки повеней нижче за течією.

- Водоочисні споруди готують прісну воду і стічні води для побутового використання і перекачують їх в комунальній мережі.

- Зведені людиною бар'єри і цілеспрямоване використання природних заплав можуть забезпечити захист від повеней і знизити ризик стихійних лих, оскільки вода повертається до початку циклу датковий врожай, що, в свою стимулює збільшення біорізноманіття.

ОРІЄНТОВАНИ НА ПРИРОДУ РІШЕННЯ І ЦІЛІ В ОБЛАСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ОПР для управління водопостачанням та якістю водних ресурсів сприяють досягненню всіх задач в рамках **Цілі 6: забезпечення наявності і раціонального використання водних ресурсів і санітарії для всіх.**

ОПР можуть також відігравати певну роль в ряді інших Цілей в галузі сталого розвитку:

• **Мета 1: ліквідація бідності; Мета 2: ліквідація голоду; Мета 3: хороше здоров'я:** ОПР часто забезпечують нові робочі місця, а зміцнення здоров'я за рахунок вживання більш якісної води означає підвищення продуктивності праці;

• **Мета 7: доступна чиста енергія; Мета 9: промисловість, інновації та інфраструктура; Мета 11: стійкі міста та населені пункти; Мета 12:**

відповідальне споживання і виробництво: ОПР практично не вимагають енергії, а тому вони можуть знизити залежність від енергоємних «Сірих» систем. Вони також допомагають забезпечити більш стійкі водні ресурси для забезпечення зростаючих населених пунктів;

• **Мета 14: життя під водою; Мета 15: життя на суші:** водно-болотні угіддя можуть зменшити забруднення за рахунок фільтрації, а також збільшити біорізноманіття шляхом розширення природних ареалів.

ПРИКЛАДИ ОРІЄНТОВАНИХ НА ПРИРОДУ РІШЕНЬ

Піщані дамби

У посушливих районах русла сезонних річок і струмків з переривчастим перебігом часто містять незначні запаси ґрунтових вод, які поповнюються кожного разу, коли річка знову стає повноводною. Хоча окремі ділянки можуть викопувати колодязі, з тим щоб черпати воду для своїх сімей, ці водні ресурси рідко використовуються в систематичному порядку для сільськогосподарства та інших видів діяльності.

Піщані дамби є стіни, вкопані в землю поперек русла річки. На річці Сашане в Зімбабве були зведені піщані дамби, які потім оснастили недорогими насосами, що працюють від сонячних батарей. У міру поетапного збільшення висоти дамби за нею формується шар осаду, що збільшує кількість запасу води, яку можна відкачувати насосами.

Це додаткове джерело води продовжує сезон посіву для місцевих фермерів і допомагає їм отримувати додатковий дохід, що в свою чергу

На даний час близько 1,8 млн км² орних земель задіяні в ґрунтозахисних землеробстві, що становить близько 12,5% від загальної площі орних земель, приріст - майже 70% з 2008 року.

Відновлення ландшафту

Незвично низький рівень опадів в 1985-1986 роках в поєднанні з надмірною заготовлею деревини привів до найсильнішим посух в історії Раджастхана. Район Алвар, один з найбільш посушливих в штаті, постраждав особливо сильно. Рівень ґрунтових вод знизився нижче критичної позначки, в зв'язку з чим уряд був змушений ввести обмеження щодо будь-якого подальшого забору підземних вод.

За підтримки місцевих НУО громади, які проживають в цьому районі, спорудили невеликі системи для збору дощової води, які в поєднанні з прийнятими заходами по відновленню лісів і ґрунтів, особливо у верхніх водозборах, допомогли поповнити запаси ґрунтових вод.

Водопостачання було відновлено в 1000 сіл по всьому штату; п'ять річок, які раніше висихали після щорічного сезону мусонів, знову стали повноводними, і в них відновилася ловля риби; рівень ґрунтових вод зріс відповідно до оцінок на шість метрів; площа продуктивних сільськогосподарських угідь збільшилася з 20 до 80% в районі водозбору; найважливіший лісовий покрив, в тому числі на сільськогосподарських угіддях, який допомагає зберегти цілісність і водоутримуючу здатність ґрунту, збільшився на 33%; спостерігається повернення представників дикої природи, таких як антилопа і леопард.

Почвозахисне землеробство

Почвозахисне землеробство засноване на трьох принципах: мінімізація порушення структури ґрунту, підтримка суцільного ґрунтового покриву у вигляді органічної мульчі і / або рослин, а також культивування різноманітних видів рослин. Відмова від обробки або оранки або мінімізація цих робіт дозволяє уникнути порушення і руйнування структури верхнього шару ґрунту, а також зменшити викиди, обумовлені роботою сільськогосподарської техніки. Було встановлено, що такий підхід забезпечує ґрунті велику стабільність, підсилює дренаж, уповільнює стік і різко зменшує забруднення прилеглих джерел води.

Економічні вигоди від застосування ґрунтозберігаючого землеробства знайшли своє втілення в різних системах по всьому світу: від дрібних сільськогосподарських систем в Латинській Америці і країнах Африки на південь від Сахари до великомасштабних комерційних виробничих систем в Бразилії та Канаді.

До 2020 року в 16 обраних для експерименту містах буде здійснено ряд заходів, таких як озеленення дахів і стін будинків, укладання водопропускних тротуарів і впровадження біодренажних систем (споруджених фільтраційних каналів) для збору води і її відведення назад в відновлену природне середовище зберігання для цілей зрошення і очищення в періоди посухи.

«Міста-губки», Китай

Уряд Китаю дало старт ініціативи «Місто-губка» щодо підвищення доступності водних ресурсів в міських поселеннях. Міська влада використовуватимуть ОПР в поєднанні з «сірої» інфраструктурою для зменшення підтоплення міст, поліпшення стану місцевих екосистем і утримання міського стоку для можливого повторного використання.

Мета проекту полягає в тому, щоб забезпечити поглинання і повторне використання 70% дощової води за рахунок поліпшення проникнення, утримання, зберігання, очищення і дренажу води, а також її економії і повторного використання. До 2020 року ця мета повинна бути досягнута в 20% міських районів, а до 2030 року - в 80% міських районів.

ДОПОВІДЬ ПРО РОЗВИТОК СВІТОВИХ ВОДНИХ РЕСУРСІВ 2018 РОКУ І НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ДОДАТКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

З детальною інформацією про орієнтованих на природу рішеннях щодо водних ресурсів можна ознайомитися в Доповіді «World Water Development Report 2018» (Доповідь про розвиток світових водних ресурсів 2018 роки), який буде опублікований 22 березня 2018 року. Незважаючи на те що є всі підстави говорити про вражаючому прогресі, в публікації визнається необхідність проведення додаткових досліджень в ключових областях, що стосуються, серед іншого, результативності, впливу і масштабованості ОПР.

ТАБЛИЦЯ «ЗЕЛЕНИХ» ІНФРАСТРУКТУРНИХ РІШЕНЬ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ

ПИТАННЯ В ГАЛУЗІ УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ (ПЕРШОЧЕРГОВЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ, ЯКЕ НЕОБХІДНО НАДАТИ)		РІШЕННЯ В ГАЛУЗІ «ЗЕЛеної» ІНФРАСТРУКТУРИ	РОЗТАШУВАННЯ				ВІДПОВІДНІ РІШЕННЯ В ГАЛУЗІ «СІРОЇ» ІНФРАСТРУКТУРИ (НА РІВНІ ПЕРВИННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ)
			ВОДОЗБІР	ЗАПЛАВА	МІСТО	УЗБЕРЕЖЖЯ	
Регулювання водопостачання (включаючи пом'якшення наслідків посухи)		Відновлення лісів/заліснення ¹ та збереження лісів	●				Дамби та насоси для відкачки ґрунтових вод. Системи розподілу води
		Повторне сполучення річок із заплавами		●			
		Відновлення/збереження водно-болотних угідь ²	●	●	●		
		Створення водно-болотних угідь	●	●	●		
		Збір води ²	●	●	●		
		«Зелений» простір (біоутримання та інфільтрація)			●		
Регулювання якості води	Очистка води	Відновлення лісів/заліснення ¹ та збереження лісів	●				Водоочисні споруди
		Захисні смуги в приріччі		●			
		Повторне сполучення річок із заплавами		●			
		Відновлення/збереження водно-болотних угідь	●	●	●		
		Створення водно-болотних угідь	●	●	●		
		«Зелений» простір (біоутримання та інфільтрація)			●		
	Контроль ерозії	Відновлення лісів/заліснення ¹ та збереження лісів	●				Укріплення укосів
		Захисні смуги в приріччі		●			
		Повторне сполучення річок із заплавами		●			
		Відновлення лісів/заліснення ¹ та збереження лісів	●				
		Захисні смуги в приріччі		●			
		Повторне сполучення річок із заплавами		●			
	Біологічний контроль	Відновлення лісів/заліснення ¹ та збереження лісів	●				Водоочисні споруди
		Захисні смуги в приріччі		●			
		Повторне сполучення річок із заплавами		●			
		Відновлення/збереження водно-болотних угідь	●	●	●		
		Створення водно-болотних угідь	●	●	●		
		«Зелені» простори (затінення водотоків)			●		
Контроль температури води	Відновлення лісів/заліснення ¹ та збереження лісів	●				Дамби	
	Захисні смуги в приріччі		●				
	Повторне сполучення річок із заплавами		●				
	Відновлення/збереження водно-болотних угідь	●	●	●			
	Створення водно-болотних угідь	●	●	●			
	«Зелені» простори (затінення водотоків)			●			
Зменшення впливу екстремальних явищ (паводків)	Контроль річкових паводків	Відновлення лісів/заліснення ¹ та збереження лісів	●				Дамби та греблі
		Захисні смуги в приріччі		●			
		Повторне сполучення річок із заплавами		●			
		Відновлення/збереження водно-болотних угідь	●	●	●		
		Створення водно-болотних угідь	●	●	●		
		Створення протипаводкових відводів		●			
	Міський стік дощової води	«Зелені» дахи			●		Міська зливово-інфраструктура
		«Зелений» простір (біоутримання та інфільтрація)			●		
		Збір води ²	●	●	●		
		Водонепроникні тротуари ²			●		
		Захист/відновлення мангових лісів, прибережних болот та дюн				●	
		Захист/відновлення рифів (коралових/устричних)				●	

1) Враховуючи, що в рішенні XIII/5 196 Сторін КБР узгодили керівні вказівки щодо включення тематики біорізноманіття в практику відновлення екосистем, з метою «попередження заліснення лугових угідь та екосистем з природно низьким деревним покривом».

2) Споруджені елементи, котрі взаємодіють з природними об'єктами для вдосконалення екосистемних послуг, пов'язаних з водними ресурсами. Джерело: підготовлено на основі: UNEP-DHI/IUCN/TNC (2014, таблиця 1, с. 6).